

Улу

1917

ОКЛЯБРЬГА
МАК!

1974

АГИТАТОРДЫН
БЛОКНОДЫ №11

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

11 №
ноябрь
1974 j.

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда
ла агитация бөлүги

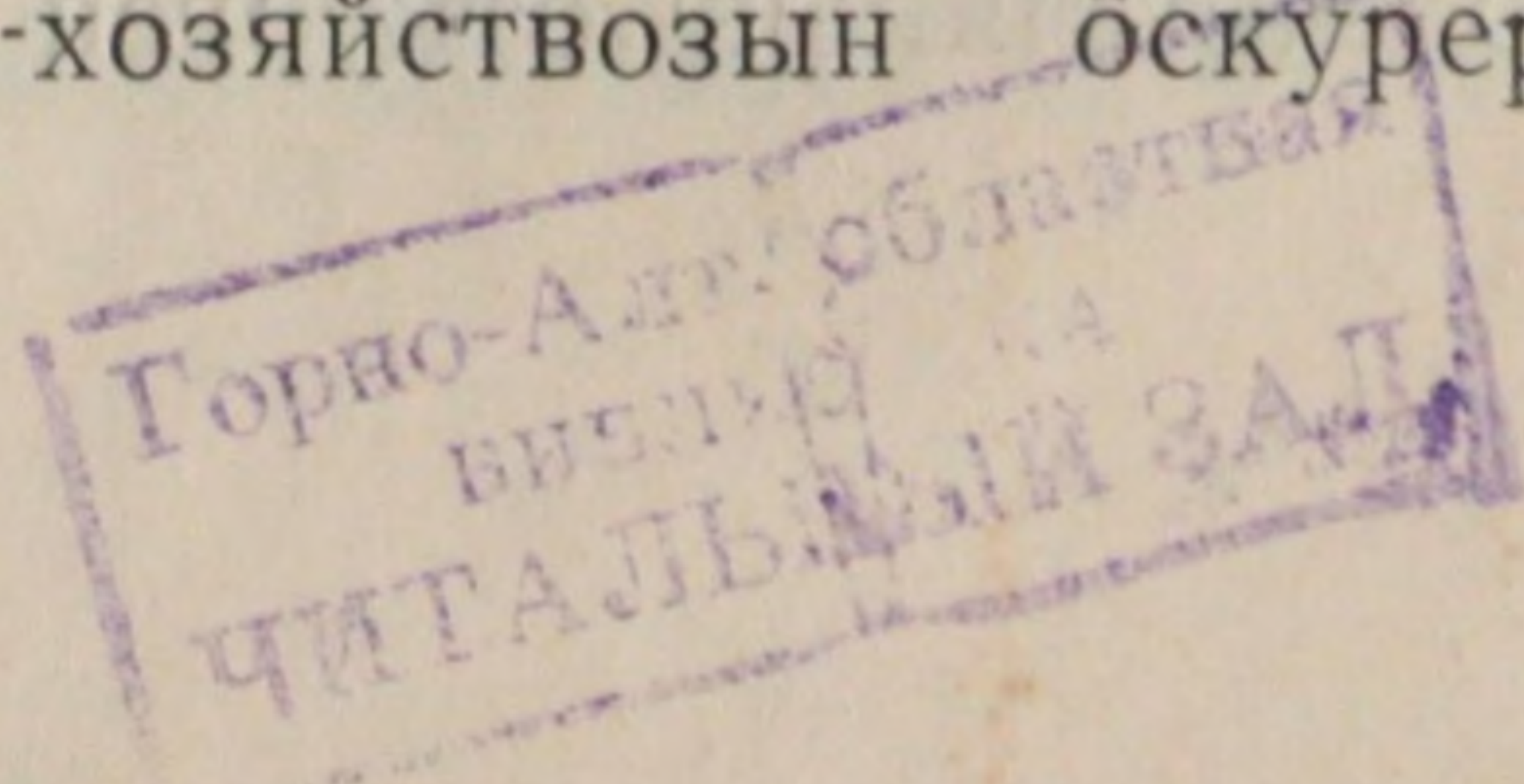
УЛУ ОКТЯБРЬДЫН 57 ЖЫЛДЫГЫ — БАСТЫРА АЛБАТЫНЫН БАЙРАМЫ

Улу Октябрьский социалистический революция жегенинен бери 57 жыл өтти. В. И. Ленин төзөгөн большевиктердин партиязынын баштаганыла 1917 жылда Россиянын ишмекчи клазы эн јокту крестьяндарла кожо канча чактарга улалган кулданыштын ла базынчыктын тужактарын оодып чачала, ороонын ырысту ла жаркынду жүрүмнин јолына чыгарган. Албанга төзөлгөн озогы жүрүмди революция тазылынан ала силке тарткан. Ол күндерден ишкүчиле јаткандар социализмге једетен јолло баштапкы алтамдарын эткен.

Жылдар жылыжып, бисти бу улу керектер болгон күндерден там ла ырадып јат, је түрмелерде шыралап, канча кыйынга чыдажып, социалистический революциянын от-јалбыжын камылткан улусты бис качан да јундыбазыс.

Октябрьский революция социализмге једетен јолды бастыра кижиликке баштап берген. Телекейлик социалистический система күннен күнге тыгып јат. Советский албаты бойынын ат-нерелү ижиле коммунизмди төзөп, ончо албатыларга келер өйдин жаркынду жүрүмин көргүзип туру.

Бу јуукта СССР-дин Министрлеринин Соведи 1975 жылда СССР-дин албаты-хозяйствозын өскүрер Госу-

дарственный планынын ла СССР-дин Государственный бюджетинин проекттерин көргөн. Бистин орооннын албаты-хозяйствозы КПСС-тин XXIV съезди жөптөгөн нуламжыла токтом жоктон өзүп туру. КПСС-тин XXIV съездинин ле КПСС-тин Төс Комитединин онын кийинде өткөн Пленумдарынын жөптөрүн бүдүрери жанынан жаан политический ле төзөмөлдү иш өткүрген шылтузында, анайда ок пландарды ла алынган молжурларды ойинен озо бүдүрери учун Бастырасоюзный социалистический мөрөйдө туружып, ишкүчиле жаткандар тогузынчы бешжылдыктын өткөн үч жылынын ла тогус айынын туркунына орооннын экономиказын өскүреринде жаан једимдерге једип алгандар.

Коммунизмнин строительствозында советский улустын једимдери жаан. Албаты-хозяйствонин төс бөлүмдери јакшы иштеп јат, продукциянын төс бүдүмдерин эдери јанынан плановый јакылталар бүдүп јат.

Советский Союзта быјыл бир ле күннин туркунына 2 миллиард салковойго турар общественный продукт эдилет. Бистин ороон капитальный строительствого чыгымдап турган акчанын, транспортло кош тартарынын кеми аайынча, көмүр ле темир руда казып алары, чойло кокс кайылытары, тепловозтор ло электровозтор эдери, цемент, хлопоктон ло түктен бөстөр эдери, сахар сүттин сарјузын, минеральный удобрениелер ле тракторлор эдери јанынан телекейде баштапкы јерде туруп јат.

Индустриальный өзүмнин бүгүнги кеми келер узак ойгө жаан пландар тургузар арга берет. Келер ойдө кандый жаан ла көп иштер бүдүрерге келижерин Байкалдан Амурга јетире темир јол өткүрер сүрекей жаан планды бүдүрерин баштап алганы көргүзет.

Промышленностьтын жаан өзүмиле коштой социалистический јурт хозяйство түрген өзүп јат. Қалганчы ойлөрдө партиянын өткүрген жаан иштеринин шылту-

зында колхозтордын ла совхозтордын ижининг ончо бөлүктери тыгыда өзүп туру. 1972 ле 1973 жылдарда ар-бүткен айалга кату да болгон болзо, калганчы төрт жылдын туркунына журт хозяйствонунг продукциязынын текши кеми алдында өткөн төрт жылдагызынан бийик болгон, былтыр дезе ороондо сүрекей көп аш жуунадылган.

Бистинг областьтынг ишкүчиле јаткандары бастыра советский албатыла кожо 1974 жылдын албаты-хозяйственный пландарын ла алынган социалистический молжуларын, анайда ок бастыра бешжылдык планы ойинен озо бүдүрери учун эрчимдү иштеп турулар.

Областьтынг промышленный предприетелери товарный продукцияны садары ла иштинг арбынын бийиктедери јанынан 3 жылдын ла 9 айдын пландарын бүдүрип салгандар, промышленный продукциянын бастыра өзүми иштинг арбынын бийиктеткен шылтузында болгон.

Бешжылдыкты јенүлү бүдүрерин јеткилдегедий једимдерге журт хозяйствонунг ишчилери једип алган. 3 жылдын ла 9 айдын албаты-хозяйственный пландарын колхозтор ло совхозтор государствого эт садары јанынан 105 процентке, сүт садары јанынан 102 процентке, түк садары јанынан 107 процентке бүдүргендер. Былгы жылдын 9 айында государствого эт, сүт, түк, нооны, јымыртка садар пландарын колхозтор ло совхозтор база бүдүрип салгандар.

Текши једимдер кажы ла кижининг ижинен камаанду. Онынг учун кажы ла кижининг творческий баштанкайын тыгыдарына, озочыл ченемелдерди таркадарына, кажы ла кижининг иштеги эрчимин тыгыдарына колхозтордын ла совхозтордын партийный организациялары јаан ајару эдип турулар.

Областьта бүгүнгги күнде 1976 жылдын чодына иштеп турган улус ас эмес. Маймада јол јазаар строительный участоктынг шоферы Дегтярев Е. И. бойынын

бешжылдык планын 4 жылга бүүдүрерге молжонгон, планын дезе 1974 жылда 1 майда бүүдүрүп салган. Алтыгы-Оймоннын совхозынын токари Марков М. И. бешжылдык планын быжыл февраль айда бүүдүрүп койгон. Бешжылдыктын жакылтазын ойинен озо бүүдүрүп койгондордун тоозында Мультыдагы совхозтын механизаторы, Лениннин ордениле кайралдаткан Попов Михаил, абра-чанак эдер заводтын темир согор узы Краснощеков Михаил, Горно-Алтайский ченемел өткүрер агашкомбинаттын ишмекчизи Елбаев М. И., «Веселый» рудниктин ишчилери Пельменов И. И., Дендымарченко В. Е. ле оног до өскөлөри.

Октябрьдын байрамына уткуй өткүрилген иштин вахтазында турушкандардын тоозында социалистический мөрөйдин жагы жегүчилери адалды. Андый жегүчилер стройкаларда, промышленный предприятиелерде, колхозтордын ла совхозтордын фермаларында көп.

Социалистический производствоны өскүрери жанынан КПСС-тин өткүрүп турган ижинин терен учуры ла амадузы тегин ле сөстөрлө жарталат: ончозы кижинин тузазына, ончозы албатынын тузазына — деп, Л. И. Брежнев Москвада Бауманский избирательный округта избирательдерле туштажарда айткан.

Калганчы жылдарда ороондо көп ишкүчиле жаткандардын ишжалы улам ла бийиктеп турганын кажы ла советский кижиге билер. Жагыс ла калганчы үч жылдын туркунына 31 миллион кижинин, эмезе иштеп турган кажы ла үч ишмекчинин ле служащийдин бирүзинин ишжалы бийиктеген.

Ишмекчилердин ле служащийлердин айына алар эн жабыс ишжалын 70 салковойго жетире көдүрери план аайынча өткүрилип жат, ол ок өйдө производственный бөлүктерде иштеп, орто кеминде жал алып турган ишчилердин тарифный ставкалары ла ижи аайынча алып турган жалы бийиктедилеп жат. 1973 жылда советский

улустын айына орто тооло алып турган жалы 135 салковой болгон, эн ас ишјал 70 салковойго јууктаган.

«Ас јеткилделген, көп балдарлу билелерге материалый болушты јетирерин оног ары көптөдөри керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин ле СССР-дин Министрлеринин Соединин бу јуукта јарлалган јөби бистин ороондо албатынын јадын-јүрүмин јарандыра-рына јаан ајару эдилеп турганын база керелейт.

Улустын јадын-јүрүминин айалгазын өнжидеринде тузаланарынын общественный фондторы јаан учурлу болуп јат. 1965 јылда бу фондтордон кажы ла кижиге 182 салковойдон келишкен болзо, 1973 јылда 310 салковойдон келишкен.

Ороондо улус јадар тураларды тудары сүрекей элбек өдүп јат. Јүк ле калганчы он јылдын туркунуна жагы тураларга 110 млн. кижии көчкөн.

Ишкүчиле јаткандардын јадын-јүрүмин өнжидери — партиянын экономический политиказынын эн бийик амадузы деп, КПСС-тин XXIV съезди јартаган. Бу амадуга једеринде база бир јаан задачаны бүдүрери — советский общественонун ончо класстарын ла бөлүктерин мынан ары там јуукташтырарын ла социалистический демократияны улам ла өскүрерин јеткил-ери сүреен јаан учурлу. Демократия — социалистический общественонун јүрүминде кыйалта јок керектү ээжи. Онын төс учуры — ороонды башкарарына, общественный керектерде туружарына канча ла кире элбек эл-јонды тартып алары.

Бүгүн бистин ороондо бастыра бүдүм Советтердин депутаттарынын тоозы 2 миллионног ажыра. Олорло кожо 25 миллион активисттер иштегилеп јат. Ишкүчиле јаткандардын элбек калыгы предприятиелердин общественный ижинде туружып, коллективтин ижи једимдү болорын јеткилдеп, једикпестерле тартыжат.

Улу Октябрьский социалистический революция об-

ществонунг классовой бүүдүмин тазылынанг ала кубул-
тарын баштаган. Исторический кыска өйдинг туркуны-
на советский обществонунг политический ле моральный
бирлиги тözөлгөн лө тынгыган.

Бирлик нак биледе јаткан советский албатылар
КПСС-тинг XXIV съезди темдектеген программаны бүү-
дүрерге амадап, бастыра күчин берип иштеп турулар.
СССР-динг 50 жылдыгын байрамдаганы ленинский на-
циональный политиканынг јаан јенүзининг темдеги бо-
луп өтти. Партия социалистический нациялардын че-
чектеп јаранарын ла олордын табынча јууктажарын
јеткилдеер ууламјыны јана баспастанг бүүдүрип туру.

Октябрьдын 57 жылдыгын бистинг ороон тыш јанын-
дагы политиказында јаан јенүлерле уткып туру.
КПСС-тинг XXIV съезди јараткан амыр-энчү програм-
маны бүүдүрери јанынан КПСС-тинг Төс Комитеди ле
Совет башкару јаан иш өткүрген шылтузында теле-
кейлик айалгада јаан кубулталар болды. «Соок јуу-
дан» мойноп, айалганы јымжадарына бурулта эдилди.
Бу ончозы — СССР-динг экономический ле коруланар
ийде-күчи, телекейлик социалистический најылыктын
турган аайы тынгыганынынг шылтуузы.

Октябрьдын улу байрамын бистинг советский алба-
ты КПСС-тинг Төс Комитедин, онын Полтибюрозын кү-
реелей бек туруп алып, јаан иштерди көдүрингилү бүү-
дүрип турган айалгада уткып јат. Бастыра ийде-күчиси-
ти — сеге, Төрөлис! Бастыра бар ийде-күчисти ле ар-
галарысты бешјылдыктын пландарын бүүдүрерин бы-
жулайтан быјылгы јылдын албаты-хозяйственный
пландарын бүүдүрерине!

ПЕРСПЕКТИВНЫЙ ПЛАННЫҢ БЫЖУЗЫ

«Башкарар ла пландаар системаны ла эп-сүмелерди јарандырганы элден ле озо общественный производствоны тыгыда өскүрерине ле онын једимдү болорын бийиктедерине ууландырылар учурлу. Онызы ороонды јуук јылдарда ла келер ыраак өйдө экономический өскүрерине ле коммунизмнин материально-технический базазын төзөөрине јаан арга болор» — деп, КПСС-тин XXIV съездинин Директивтеринде айдылган.

КПСС-тин XXIV съезди јуртхозяйственный производствоны пландаарын ла башкарарын јарандырганын элбек программазын јарадып јөптөгөн. Социалистический общественонун айалгаларында пландайтан система кажы ла предприятиенин экономиказын бийиктебүлерле өскүрерин јеткилдейтен, советский албатынын јадын-јүрүминин материальный аргаларын јарандыратан, культурный кемин бийиктедетен, социально-экономический ууламјылу өскө дө сурактарды бүдүретен јаан учурлу арга болуп јат.

Албаты-хозяйствонун келер өйдө өзөтөнин канча ла кирези чын-чике темдектезе, кажы ла јылдын задачазын предприятиелер анча ок кирези јакшы једимдү бүдүрип турар, производствоны башкарары јакшы болор деп, өткөн көп јылдардын ченемели көргүсти.

Бистин ороондо келер өйди пландайтан јакшынак эп-сүме табылган. Ол — бешјылдык план. Јурт хозяйстводо күннин аайы јакшы болгон, аш түжүмдү бол-

гон жылдар ла күн коомой бололо, аш бүтпеген жылдар бешжылдыктын туркунына тендежип калат.

Темдектезе, сегизинчи бешжылдыкта 1966 жыл журт хозяйстводо бийик түжүмдү жыл болгон. 1968 жыл дезе күннинг аайы коомой бололо, жыл кату болуп өткөн. Тогузынчы бешжылдыкта 1973 жыл түжүмдү, 1974 жыл дезе күйгек, түжүм јок жыл болуп өткөн. Күннинг аайы коомой бололо, түжүм јабыс болгон жылды ээчиде келген жылда малдын азыралы једикпестү болуп, общесгвенный малды өскүрери сүреен күчке келижип јат.

Күннинг аайы анайда өйлү-өйинде кубулып туратанын билип, бар экономический ийде-чыдалды ла технический өзүмди ајаруга алып, келер өйди бешжылдыкка чокум пландап алар арга бар.

Је андый да болзо, эмдиги өйдө научно-технический революция албаты-хозяйствонунг бөлүктери ортодо ло ичбойында колбуларды элбетти, кезик јаан учурлу иштерди он — јирме жылга пландаары керектү боло берди.

Темдектезе, Байкало-Амурский темир јолдын строительствозын, РСФСР-дин кара тобракту эмес зоназында журт хозяйствоны јарандырарын, Сибирьдин, Ыраак Күнчыгыштын, Түндүктеги райондордын ар бүткен байлык-јөөжөзин тузаланарын, Алтайдын, Казахстаннын, Орто Азиянын ла Поволжьенин суу јоу чөлдөрин сугаратанын ла келер жылдарда эдетен өскөдө иштерди анайда узак өйгө пландаарга келишкен. Онын учун келер өйди ырада пландайтаны производствоны башкарарын јарандырарында јаан учурлу болуп јат.

Бистинг областьта келер өйдө бүдүретен иштерди пландайтан ченемел бар. Кажы ла колхозтын ла совхозтын производственный ижин теренжиде шиндегени ажыра кажы ла аймактын, хозяйствонунг јеринин ле экономиказынын айалгазына келиштире журт хозяйствонунг бөлүктерин өскүретен план тургузылып јат.

Јурт хозяйство — производственный иштинг аңылу бөлүги. Онын төс аңылулары мындый:

— экономический өзүм ар-бүткеннинг өзүмиле чике колбулу;

— јуртхозяйственный иштер, анчадала бистинг областьта, телкем јерлерде өдөт, кезикте иш кижии башкарып болбос ар-бүткен айалгалардан камаанду болуп калат;

— эдилген продукция производствоны оноң ары элбеде өскүреринде туружат.

Јурт хозяйствоның специалисттери, экономисттери, хозяйстволордын башкараачылары јуртхозяйственный производствоның бу ла өскө дө аңылу башказын ајаруга алып, планы бүдүрип чыдагадый ла јаан једимдү болгодый эдип, тургузып јадылар.

Темдектезе, бастыра айалгаларды ајаруга алала, ажындыра чотоп, 1971—1975 јылдарда малдан алган продукталарды госуударствого јылына орто тооло садарын сегизинчи бешјылдыкта јылына орто тооло сатканынан мынча кире көптөдөри пландалган: этти 35 процентке, сүтти — 2, түкти — 13, эчкининг ноокызын — 77, аңнын мүүзин — 36 процентке.

Колхозтор ло совхозтор тогузынчы бешјылдыкта малдан алар продукталарды госуударствого садарын ол кирези көптөдөрин пландаганы областьтын јуртхозяйственный производствозын өскүрер программага келижип јат.

Колхозтор ло совхозтор бойлорынын ижин јарандырып, пландашты тыңыткан, хозяйстволордо бар аргаларды таап, толо тузаланган, хозяйстволор ортодо колбуларды јарандырган болзо, малдан алатан продукцияны пландаганынан ла эмдиги өйдөги кеминен көп иштеп алар аргалу болор эди.

Эмди РСФСР-динг Министрлеринин Соведининг јөби ле ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын обла-

стной Совединин јөби аайынча областьтын албаты-хозяйствозын 1976—1980 жылдарда өскүреринин бешжылдык планы тургузылып јат. Планнын формаларында, таблицаларында ла тоолорында албаты-хозяйствозында ишти башкарарын ла пландаарын јарандырары керегинде КПСС-тин XXIV съездинин јөптөринде айдылганы, јер ижинен ле малдан алган продукталарды белетеерин, ол тоодо планга үзеери садып аларын пландаарынын сурактары аайынча партиянын Төс Комитединин июльский (1970 ј.) Пленумынын јөптөринде некелтелер көргүзилген.

Чике тургузылган албаты-хозяйственный пландар научно-технический ичкери өзүмди түргендедетен арга болор учурлу.

Онын учун бешжылдык планнын формаларына бир канча јаны бөлүктөр, таблицалар ла тоолор кожулды. Темдектезе, јурт хозяйстводо научно-технический ичкери өзүм, јуртхозяйственный продукцияны промышленный төзөлгөлө иштеп алары ла өскө дө бөлүктөр кожулар. Ого үзеери, общественный малды өскүрер, малга азырал белетеер иштин технологиязы јаранганыла колбулу машиналар ла оборудование керектүзин чотоп көргүзер.

Бешжылдык пландарды тургузар тушта сурактарды анайда теренжиде ле элбеде тургусканы экономический реформанын некелтелерин план аайынча бүдүрерин, кажы ла хозяйстводо бойында бар аргаларды толо тузаларын, јуртхозяйственный производствоны промышленный төзөлгөгө көчүрерин, јурт хозяйстводо специализация, концентрация эдерин јеткилдеер арга берет. Оныла коштой јурт хозяйствонын төс учурлу товарный продукциялу бөлүктерин ле үзеери продукция берип турган бөлүктерин колбоштыра өскүрерин јеткилдеер керек.

Јуртхозяйственный производствонын једимдү болорын там көдүргени, колхозтордын ла совхозтордын материально-технический аргаларын тыгытканы, матери-

ально-технический ичкери өзүмнинг тебүлерин түргендеткени 1976—1980 жылдарга кажы ла аймактын, колхозтын ла совхозтын планында јер ижинен ле малдан алар текши ле товарный продукцияны тогузынчы бешјылдыктагы кеминен чик јок көптөдөрин некеп туру. Андый ок задача хозяйстволордын категориялары аайынча 1976—1980 жылдарга бешјылдык планнын проегин тургузарда облисполкомнын јурт хозяйствозынын управлениезинин ле совхозтордын райондор ортодогы производственный биригүзинин плановый комиссияларынын алдында туруп јат.

Јуртхозяйственный продукцияны иштеп аларын ла государственного садарын көптөдөри јурт хозяйствоны ичкери өскүрип апарарынын тос ууламјызы бололо, пландайтан органдардын онынчы бешјылдыкка перспективный план тургузарында тос задача болуп јат.

Јурт хозяйствонын бастыра бөлүктерин научный не-келтелер аайынча бой-бойлорын чокум колбоштыра өскүрерге сүреен чике чотоп пландаары керектү. Областын экономический ишчилери ол кирези јуртхозяйственный продукталарды иштеп аларга кандый техника канча кирези, канча кижии керектү болорын чотоор учурлу. Производствонын кандый средстволоры једишпей турганы, оларды кайдан табары перспективный планынын проегин тургузар тужында јарт болор учурлу.

План — предприятиенин јүрүмин јеткилдеп турган норма деп, специалисттер айдыжат. Пландаганы кажы ла хозяйстводо бөлүк иштерди колбоштыра бүдүрерин, оларды бирлик эдип колбоштырарын јеткилдеп, предприятиенин ле государственнын ортодо колбуларды јеткилдеп јат.

Онынчы бешјылдыктын планынын проегин тургузарда, 1970 жылдын отchedында көргүзилген тоолорды, тогузынчы бешјылдыктын калганчы јылынын — 1975 жылдын программазын бүдүрерин ажындыра чотогонын алар.

Планның кезик таблицаларында төс учурлу журтхозяйственный продукталарды жылына орто тооло иштеп алар кемин 1971—1975 жылдардын жыл сайын болгон тоолорынын суммазыла тургузар. Базис эдип дезе өткөн ло эмдиги бешжылдыктарда болгон тоолорды алар.

Журт хозяйствоны 1976—1980 жылдарда өскүрер бешжылдык планды түрген тургузарга ведомстволордын ла хозяйстволордын башкараачылары бу ишке колхозтордын ла совхозтордын бастыра специалисттерин тартып алала, планды тургузып табыштыратан өйди чокумдап алар учурлу. Планово-экономический ишти башкарып турган бөлүктинг ишчилери журт хозяйствонын башка-башка бөлүктеринин ижин чокум программалайла, жалан ижинен ле малдан алар продукталарды көптөткөдий, олрды иштеп алар бааларды жабызаткадый аргаларды чокумдап алар учурлу.

Ю. СЕКАЧЕВ.

МӨРӨЙЛӨЖИП ТУРГАН КОЛХОЗТОРДО

Кош-Агаш аймакта Иштин Кызыл Маанызы ордени-
ле кайралдаткан СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адал-
ган колхозтын ла В. И. Лениннин чыкканынан ала
100 жылдыгына учурлай КПСС-тин Төс Комитединин
Күндүлү грамотазыла кайралдаткан «Путь к коммуниз-
му» колхозтын ортодо најылык колбулар тургузылганы-
нан бери көп жылдар өткөн. Бу эки хозяйство жылдын ла
сайын бой-бойларыла мөрөйлөжип, ченемелдерин улам
сайын угужып, иштин бастыра бөлүктөринде жакшынак
једимдерге једип алгылайт.

Эки колхозтын ортодо мөрөй өткүрерине учурлалган
јөптөжү жылдын сайын јангыдан бичилет. Анда эки хо-
зяйствонун жыл туркунына бүдүрерге алынган молјула-
ры, удур-тедир шинжүлежетен, ченемел алыжатан ла
бой-бойларына бастыра јанынан болуш јетиретен ээжи-
лер бичилет. Мөрөй өткүрери керегинде јөптөжү
В. И. Лениннин мөрөйди төзөйтөни ле өткүретени јаны-
нан айткан төс шүүлтелери ле КПСС-тин Төс Комитеди-
нин «Социалистический мөрөйди төзөөрин мынан ары
јарандырары керегинде» јөбинин төс некелтелери аай-
ынча тургузылат.

Андый јөптөжүге кол салынган кийинде, колхозтор-
дын правлениелери, партийный, профсоюзный ла комсо-
мольский организациялары бастыра ишти алынган мол-
јуларды кыйалтазы јогынан бүдүрерине, јөптөжүде ай-
дылган керектерди ончозын чике өткүрерине ууландыра
төзөйт. Шак онын учун бу колхозтордо иштеп турган

бастыра улус мөрөйдө туружып, кажызы ла бойынын бийик молжуларын бүдүрерине кичеенип, ижинде озочыл ченемелдерди элбеде тузаланат.

Бу хозяйстволордо мөрөйдин канайда өдүп турганы керегинде көргүзүлөрдү бастыра колхозчылары а жетирерине, кажы ла једимнин учурын, кажы ла једикпестин шылтагын јартаарына јаан ајару эдилет. Мөрөйдин өдүп турганы, онын чокум једимдери көргүзүлү агитациянын аргаларынын болужыла, стенной газеттер, јуучыл листоктор, агитаторлордын ла политинформаторлордын куучындары ажыра бастыра улуска таркадылат.

Колхозтордын правлениелери, партийный, профсоюзный ла комсомольский организациялары социалистический мөрөйдин воспитательный учурын, онын кычыртулу ла кодүрингилү учурын бастыра производственный ишти тözöörинде ле öткүреринде элбеде тузаланып турган шылтузында бу эки колхоз аймак ичинде эн бийик једимдерлү хозяйстволор боло берген.

СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхоз 9-чы бешјылдыктын планын öйинен озо бүдүрери ле государственного планга үзеери көп продукция берери јанынан бийик молжу алынып, аймактын бастыра колхозторына бешјылдыкты öйинен озо бүдүрери јанынан кычыру эткен.

Эмди бу хозяйство бийик молжуларын јенүлү бүдүрүп, бу күндөргө јетире государственного 23758 центнер эт ле 4110 центнер түк садып, төртјылдыктын планын эт аайынча 2108 центнерге, түк аайынча 81,9 центнерге ажыра бүдүрген. 1974 јылда хозяйство государственного 6600 центнер эт, 1053 центнер түк, 41,8 центнер ноокы садып, бу јылга алынган молжуларын эт аайынча 1005 центнерге, түк аайынча 37, ноокы аайынча 5,8 центнерге ажыра бүдүрген.

Оныла мөрөйлөжип турган «Путь к коммунизму» колхозтын колхозчылары бойларынын молжуларын база

ажыра бүүрдилер. Олор 9-чы бешжылдыкта өткөн 3 жыл 9 айдын туркунына государствого 21508 центнер эт, 5003 центнер түүк садып, планы эт аайынча 367 центнерге, түүк аайынча 656 центнерге ажыра бүүргендер. Бешжылдыктын төртинчи жылында хозяйство государствого 5700 центнер эт, 1128 ц. түүк ле 30,8 ц. ноокы садып, алынган молжуларын эт аайынча 100 центнерге, түүк аайынча 60 центнерге, ноокы аайынча 2,8 центнерге ажыра бүүрген.

Мөрөйлөжип турган колхозтор малдан алган продукталарды государствого садары жанынан молжуларын ажыра бүүргениле коштой малдын тын тоозын көптөдөри ле олордын кирелтезин бийиктедери жанынан молжуларын база жеңүлү бүүргендер.

СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозто көп жылдардын туркунына өткүрилген жаан селекционный иштин шылтузында эмди бу хозяйствонун койлорунун 70 проценти ле бастыра эчкилери жербойынын айалгазында бийик кирелте берип турган жагы укту мал боло берген. Мында кажы ла койдон орто тооло 2,3 килограмм түүк кайчылап алгылайт. Эчки өскүреринин рентабельнозы (астамы) 300 процентке жеткен. Мында орто тооло кажы ла эчкиден 613 граммнан ноокы алып турулар. Этке табыштырылып турган кажы ла эчкинин орто бескези 36 килограмм.

Бу колхозтын «Знак Почета» ордендү койчызы Үрелов Чычкан колында турган эчкилерден 4 жылдын туркунына 1886 кг ноокы тарап, бойынын бешжылдык планын бир жылга өйинен озо 129,4 процентке бүүрген. Ол быжыл кажы ла эчкиден орто тооло 645 граммнан ноокы тарап алган.

Эчки өскүреринде племенной иш жакшы төзөлгөн шылтузында колхоз государствого ноокы садары жанынан бешжылдыктын планын бир жыл өйинен озо бүүрип салган. Беш жылдын туркунына государствого 140 цент-

нер ноокы садарынын ордына 4 жылдын туркунына 148 центнер саткан.

Колхоз жылдын сайын 200 кирези койды ла 350 кире эчкини өскө хозяйстволорго садып јат. СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозто өскүрилген племенной койлорды ла эчкилерди эмди бистин областьтын ла Монголдын Албаты Республиказынын көп хозяйстволорында өскүрип турулар.

Племенной ишти чындык ууламјылу өткүргени ле бийик кирелтелү эчкилер өскүрип алганы учун колхозко јурт хозяйствонын Министерствозынын экинчи сыйы — 5500 салковой акча берилген.

Колхозто мал өскүрери јанынан озочыл ченемелдин школы иштейт, анда аймактын хозяйстволорынын баш караачылары ла специалисттери племенной ишти тözöörине ле өткүрерине үренгилейт.

Бу хозяйстволо мөрөйлөжип турган «Путь к коммунизму» колхозто племенной иш база элбек кеминде өткүрилет. Эмди онын бастыра койлорынын 40 проценти, эчкилери дезе ончозы јарандырылган укту племенной мал. «Путь к коммунизму» колхозтын койчылары быјыл кажы ла койдон 2 килограмм 209 граммнан тук, кажы ла эчкиден 642 гр. ноокы алгандар. Государствого садып турган койлорынын орто тирү бескези 37 килограмм, эчкилердийи — 34 килограмм.

Мөрөйлөжип турган колхозтордо фермалардын ла бригадалардын, малчылардын ла койчылардын ортодо мөрөй база тözöлгөн. Бу хозяйстволордо мергендү иш элбеде таркаган. СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозтын мал ижинде иштеп турган улузынын 25 проценти, «Путь к коммунизму» колхозто — 20 проценти бешјылдыктын төрт јылына алынган молјуларын ойинен озо бүдүрип салгандар. Олордын тоозында СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозтын койчылары И. Амыров, С. Масканов, С. Николаев,

И. Монголов, А. С. Чуременов, механизатор Я. Богданов ло оног до өскөлөри. «Путь к коммунизму» колхозтын озочылдарынын ортодо койчылар С. Камитов, И. Сватов, Е. Есенжаров, М. Карамусанов, механизатор С. Бойпаков ло оног до өскөлөри.

1974 жылдын молжуларын СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозтын малчыларынын 78 проценти, «Путь к коммунизму» колхозтын малчыларынын 72 проценти өйинен озо бүдүргендер.

СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозто мал өскүреринде баштапкы ла экинчи классту устар 25 кижиге, 25 кижиге коммунистический иштин мергендүчизиге. «Путь к коммунизму» колхозто мал өскүреринин устары 12 кижиге, 20 кижиге коммунистический иштин мергендүчизиге.

Бу колхозтордо экономический ишке јаан ажару эдилет. Олордын кажызында ла экономический совет иштеп жат. Фермаларда, малчылардын турлуларында, јалан ижинин бригадаларында, механизаторлордын ортодо ичбойындагы хозрасчет тözөлгөн, кымакай ла чебер болоры учун тартыжу тыгыдылган.

Малчыларды экономический билгирлерге үредери тözөлгөн, колхозчылардын ижин научный ээжилер аайынча тözөөрине ууландырылган элбек иш өткүрилип жат.

Колхозтордын главный специалисттери чокумдап тургузылган творческий пландар аайынча иштегилейт. СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозтын главный зоотехниги Вапинов О., ветврачы Махметов Б. С., главный агрономы Бетюцкий В., главный инженери Тозыяков С. С., главный экономизи Мухтасаров П. нөкөрлөр, «Путь к коммунизму» колхозтын главный зоотехниги Аменов Н., главный ветврачы Акатаев Н. О., главный инженери Самарканов А. К., экономизи Имангажинов нөкөрлөр бастыра ишти ажындыра тургускан чокум творческий план аайынча өткүргилейт.

Бу специалисттер бой-бойларыла мөрөйлөжип иштегилейт.

Колхозтордын правлениелери, партийный организациялары ла главный специалисттери малды азыралла, жылу кажаандарла јеткилдеерине, малчыларга иштеерге ле јуртаарга јарамыкту айалга тözöörине јаан ајару эткилейт.

СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхоз 1974 жылда јангыс жылдык ла көп жылдык өлөндөрдү үрендеерин 4 катапка көптөткөн, јаландарга минеральный ла органический удобрениелер төгөрин, чабын ла одор јерлерди сугарарын элбеткен. Онын шылтузында, быјыл күйгек те болгон болзо, колхоз 420 га јерден 6500 центнер зеленка, чабын јерлерден 3420 центнер өлөнг белетеп, одорлордын 60 процентин күйгектен корып алган. 1975 жылда јангыс ла көп жылдык өлөндөрдү үрендеерин 600 гектарга јетирерлер.

Быјыл колхозтын турлуларында 31100 кой, 6900 эчки, 2400 уйлар ла сарлыктар, 800 жылкы, 140 төө кыштаар. Је кыш өйинде јангыс ла малды кичеер эмес, анайда ок келер жылда төрөйтөн малды үренделтетени јанынан элбек иш өткүрилет. Быјыл 13700 койдү искусственный үренделтери темдектелген.

«Путь к коммунизму» колхозто мал кыштадарына ла ологго керектү азыралдар белетеерине, турлуларды јазаарына база јаан ајару эдилген. Бу колхозто быјыл 33427 кой, 5000 эчки, 1500 уйлар ла сарлыктар, 1100 жылкы ла 169 төө кыштаар. Ологго 18,5 мунг центнер кату азырал белетелген.

Јангыс жылдык ла көпжылдык өлөндөрдү үрендейтен јаландарды 1975 жылда 4 катапка элбедери ле одорлорды ла чабындарды суактайтанын оног ары јарандылары темдектелген. Мында быјыл 16920 койдү искусственный үренделтери пландалган.

Мөрөйлөжип турган колхозтордын ортодо јангыс ла

хозяйственный иштерге ајару эдип, онын једимдерин ле једикпестерин тоого алып турган эмес, анайда ок партийно-политический, культурно-просветительный иштердин кемине, улустын јадын-јүрүмине ле ижинин айалгазына, улустын кылык-јагына јаан ајару эдилет.

Эл-јоннын ортодо өткүрилип турган массово-политический ле культурно-просветительный иштердин ченемелдерин улам сайын угужып, улусты чындык патриоттор, интернационалисттер, коммунистический күүн-саанаалу ишчилер эдип таскадарын улам сайын јарандырып турулар.

Элбек социалистический мөрөйдин шылтузында бу эки колхоз јылдын сайын јагыдан бийик једимдерге једип алгылайт. Олордын акча кирелтези јылдан јылга өзүп, колхозчылардын јадын-јүрүми там ла јаранып туру.

Колхозтордын экономиказы тынганыла колбой колхозчылардын ай сайын иштеп алып турган јалы 1973 јылда орто тооло СССР-дин 50 јылдыгынын адыла адалган колхозто 135 салковой, «Путь к коммунизму» колхозто — 132 салковой болгон.

Мөрөйлөжип турган колхозтордын правлениелеринин председателдери ишти башкарары јанынан једимдерин бой-бойларынан јажырбайдылар. СССР-дин 50 јылдыгынын адыла адалган колхозтын правлениезинин председатели, КПСС-тин Қош-Агаштагы райкомынын бюросынын ла Алтайский крайкомнын члени нөк. Сейсекенов Т. Е. бойынын байлык ченемелин «Путь к коммунизму» колхозтын правлениезинин јиит председателинен нөк. Ахметовтон качан да јажырбай, ончозын ак-чек куучындап, јаан хозяйствоны башкарарына болужын јетирет.

Д. ЧЕКОНОВ.

СОВЕТСКИЙ БИЛЕ КЕРЕГИНДЕ ЈАНҢЫ КИЛЕМЈИ

Партиянын XXIV съездинин јөптөринде советский албатынын јадын-јүрүминин материальный аргаларын јарандыратан элбек программа берилген. Тогузынчы бешјылдыкта ол программаны бүдүрери өдүп јат. Партийный съездтин бешјылдык план аайынча Директивтеринде ас акча алып турган билелердеги балдарга болуш акча берерин 1974 жылдан баштаары керегинде айдылган.

Партиянын съездинин бу јакаруларын бүдүрип, КПСС-тин Төс Комитеди ле СССР-дин Министрлеринин Соведи 1974 жылда 12 сентябрьда «Ас јеткилделген, көп балдарлу билелерге материальный болуш јетирерин оног ары көптөдөри керегинде» јөп јараттылар. Бу јөп аайынча 1974 жылдын 1-кы ноябрьдан ала ас јеткилделген билелердеги балдарга болуш берилер. Биледе текши иштеп алган акча-јал ла өскө дө кирелтелер кижии бажына 50 салковойдон ашпай турган болзо, сегис јашка јеткелек кажы ла балага айына 12 салковойдон болуш акча берилер.

Ишмекчилердин, служащийлердин, үренип турган улустын, военнотружакыйлердин ле колхозтордын члендеринин балдарына болуш акчаны предприятиялер, учреждениелер, организациялар, черүнинг бөлүктери ле колхозтор чотоп төлөөр учурлу. Иштебей турган пенсионерлердин, өбөгөни јок иштебей турган үй улустын, өбөгөни өлгөн лө өбөгөнинен айрылган үй улустын, анайда ок срочный службада турган военнотружакыйлердин иштебей турган үй улустынын балдарына болуш акчаны социальный јеткилдеер бөлүктер чотоп, төлөөр учурлу.

Болуш эдип беретен акчаны государственный бюджеттен государственный социальный страхованиенин бюджетине берилген акчадан, анайда ок колхозчыларды социальный јеткилдейтен тös фондтогы акчадан төлөөр. СССР-дин Верховный Совединин Президиумынын 1974 јылда 25 сентябрьда чыккан Указында бу болуш акчаны кемге, канайда төлөйтөни айдылган. Бу Указ аайынча, СССР-дин Министрлеринин Соведи болуш акчаны чотоп төлөйтөн ээжилер јөптөгөн.

Балдарга болуш акчаны текши кирелтези аайынча биленин кажы ла членине 50 салковойдон ашпай турган билелерге берер эдип јөптөгөн. Балдарга болуш акча берерге келижип турган ба деп көрөр тушта биледе өбөгөн, үйи бары, олордын колында 18 јашка јеткелек эмезе энон јаан јашту бойларынын балдары, јаштан ала I эмезе II группа кенеген бололо, болуш алып турган балдар бары, анайда ок эмеген-өбөгөн улустын ишке чыдабас ада-энези бар бололо, олор пенсияны алып-албай турганы, анайда ок закон аайынча олор азырайтан өскө дө улус бары ајаруга алынар. Азырап алган балдар бар болзо, олорды биленин члендери деп јаба чотоор. Бойынын балдарынан өскө, өйй балдар бар бололо, олор бойларынын ада-энезиле кожо чотолбогон болзо, база кожо чотолор.

Опекадагы өскүс балдарга болуш акчаны олордын опекуны болуп турган улус алар. Мында опекун улустын кирелтезин тоого алар эмес, ол балдарга алып турган пенсияларды, болуш акчаларды ла алимент акчаны, анайда ок алимент төлөбөй турган ада-энелердин кирелтелерин чотоп јат. Детдомдордо, јаш балдардын тураларында, кенегендердин тураларында, школ-интернаттарда бүткүлинче государстводон јеткилделип турган балдар болуш акча аларына биледе кожо чотолбос. Олорго болуш акчаны төлөбөй јат. Ада-энези болотон правоны айрыткан улустын балдары билезинде чотолбос.

Биленин орто толо алып турган текши кирелтезин чотоорго биленин ончо члендери алып турган ишјалды, ол ишјалга кожулта эдип алганын; иш учун төлөйтөн система аайынча алган сый акчаны; стипендияларды, пенсияларды, јаантайын алып турган болуш акчаны, иш учун натурала алганын, акту бойында бар хозяйстводон, малдан алган ла өскө дө кирелтелерди ајаруга алып јат. Үй улус алиментке алып турган акча биленин кирелтезинде јаба чотолор, эр кижиге төлөп турган алимент акчаны балдарга болуш акча алар праволу биленин кирелтезинен чыгарып салар учурлу.

Акту бойынын болушту хозяйствозынан алынган кирелтелер тургузылган ээжи аайынча јөптөлгөн нормативтерле биленин кирелтезине кожулар. Алтайский крайисполкомнын 1974 јылда 14 октябрьдагы ағылу јакарузыла бистин крайда бойынын болушту хозяйствозынан алатан кирелтезинин нормативи айына колхозчынын билезине 70 салковой, јурт јердеги ишмекчилердин ле служащийлердин — 50 салковой, ишмекчилердин поселокторында јуртаган ишмекчилердин ле служащийлердин — 30 салковой, городтордогы ишмекчилердин ле служащийлердин — 10 салковой эдип тургузылган.

Балдарга болуш акча берзин деп сураган заявлениени предприятиялердин, учреждениелердин ле организациялардын администрацияларына, колхозтордын правлениелерине берер, иштебей турган пенсионерлер, јангыскан энелер, өбөгөни өлгөн лө өбөгөнинен айрылган үй улус — јуртаган јериндеги социальный јеткилдеер бөлүкке берер.

Заявлениени тургузылган формага бичип, анда биледе бар улусты, алып турган кирелтени бичиир. Заявлениеле кожо биледеги улустын тоозы керегинде домоуправление эмезе ишкүчиле јаткандардын депутаттарынын јурт (поселковый) Соведа кол салган справка, балдар чыкканы керегинде кере бичиктин копиязы, биледен башка, өскө јерде јуртап јаткан балдар керегинде

справка, биледе кажы ла кижы алып турган кирелте керегинде справка, бойында болушту хозяйство бары керегинде справка берилер учурлу.

Балдарга болуш акчаны энези иштеп эмезе үренип турган јерде төлөөр, энези иштебей турган болзо, ол кижинин өбөгөни иштеп эмезе үренип турган јерде төлөөр.

Улустын заявлениелерин көрөргө предприятиелерде, учреждениелерде, организацияларда, колхозтордо, үредүлү заведениелерде болуш акча төлөөри јанынан комиссиялар төзөлип јат. Ол комиссияларга администрациянын чыгартулу кижизи (комиссиянын председатели), главный эмезе старший бухгалтер ле профсоюзный организациянын чыгартулу кижизи кирер.

Заявлениелерди комиссия 10 күннин туркунына көрүп салар, не деп көргөнин заявлениени берген кижиге 5 күнди өткүрбей јетирер учурлу. Болуш акчаны бербес эткен болзо, ненин учун бербес эткенин, комиссиянын јөби јастыра деп кемге комудаарын айдып берер. Балдарга берер болуш акчаны заявлениени керектү бичиктериле кожо берген күннен ала төлөп јат.

Адазы ла энези экилези ишке чыдаар, је иштебей турган болзо, балдарга болуш акчаны төлөбөс. Колхозтын члени болуп турган биледе ада-энелери өткөн јылда Уставта айдылган өйди учурлу шылтак јокко иштебеген болзо, ол балдарга болуш акчаны база төлөбөс.

Болуш акчаны календарный јылдын учына јетире 8 јаштан ашпаган балдарга төлөөр. Бу болуш акчадан налог албас. Бу болуш акчаны балдарга өскө болуш акча алып турганынан камааны јокко төлөөр.

Бастыра бу керектерге Советский государство јылына 1,8 миллиард салковой акча чыгымдаар.

С. ЕЛБАЧЕВ.

ЎРЕНЧИКТЕРДИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТТЕР ЭДИП ТАЗЫКТЫРАРЫ

Класста эмес иштин жүзүн-башка кеберлеринде ўренчиктерди пролетарский социалистический интернационализмге ле СССР-дин албатыларынын најылыгына чындык болор эдип тазыктырар јаан аргалар бар. Ўренчиктердин интернациональный көрүм-шүүлтелери көп јанынан историянын, географиянын, литературанын, обществоведениенин урукторунда тözöлип јат, ўренчиктер ол уруктордо пролетарский интернационализм, ленинский национальный политика керегинде билгилеп алат.

Класста эмес иш ўредүнин улалтазы болуп тура, ўренчиктерге интернационализмнин ээжилеринин учурын терен шүүнип аларга, балдарды интернациональный күүн-санаалу, көрүм-шүүлтелү эдип тазыктырарга болужып јат. Бу иш, ол методика јанынан чын-чике өткүрилип турган болзо, ўренчиктин санаа-шүүлтезине ле күүн-табына камаанын јетирип, балдарды башка-башка национальностьту улустын жүрүмиле таныштырар арга берет.

Школдо интернациональный иштин кеберлери ле эпсүмелери сүрекей көп. Қалганчы јылдарда интернациональный најылыктын клубтары элбек таркадылган. Олор ўренчиктерди интернационализмге чындык болор эдип тазыктырар иштин анчадала өдүнгир ле једимдү кебери болуп јат. Клуб тözöör деген шүүлтеге башка-башка јолдор экелет. Көп сабазында ўренчиктер кандый бир албаты керегинде, онын јаңы обществоны тözöörиндеги једимдери керегинде, кандый бир госуударствонын политический, экономический бүдүми, онын улузы керегин-

де көпти билерге бойлоры күүнзегилейт. Ас эмес учуралдарда клуб төзөөрин јаан улус, үредүчилер, старший пионервожатыйлар баштагылайт. Клуб төзөөрин кандый да солун немеден баштаар керек. Темдектезе, социалистический ороонног эмезе бистин союзный республикадан најылажып баштаалдар деп суракту письмо келген болзо, оны школдын линейказында кычырала, оног клуб төзөөри керегинде јар эдер керек.

Интернациональный најылыктын кажы ла клубында бойынын башкараачы органы — соведи эмезе штабы бар, ого интернациональный ишти анчадала тын кичееп турган үренчиктер киргилеп јат. Совет председателин эмезе президентин тудуп алат. Клубтын соведин јаан класстын үренчиги, үредүчи, ада-энелердин комитединин члени эмезе шеф болуп турган организациянын чыгартулу кижизи башкараар аргалу. Клубтын соведи бойынын уставын тургузып, ол уставта ижинин амадуларын, члендеринин праволорын ла бүдүретен керектерин айдып койот. Уставтын ээжилери јилбүлү, көдүрингилү ле балдарга јарт болзын деп кичеенер керек. Клуб јараш атту, эмблемалу болор учурлу. Клубтын соведи бүдүрген ижи керегинде темдектелген өйлөрдө бойынын башкартузына — комсомолдын бюрозына эмезе дружинанын соведине отчет берип турар учурлу.

Көп сабазында интернациональный најылыктын клубында үренчиктерди јилбүлери аайынча бириктирип турган бир канча секциялар төзөлип јат. Секцияларды төзөгөни балдардын эрчимин тыгыдып, иштин сырагај јүзүн-башка кеберлерин — туштажуларды, лекцияларды, куучын-беседаларды, пресс-конференцияларды, выставкаларды, најылыктын толуктарын, фестивальный байрамдарды, заочный јоруктарды, кинофильмдер шүүжерин ле оног до өскөзин тузаланар арга берет. Темдектезе, корреспондентский секция социалистический ороондордын балдарыла письмо алыжып јат. Корреспондент-

тер газет-журналдардан ол албатынын жүрүми керегинде статьялар бедреп, билип алган солундарын клубтын стенгазеди ле журналы ажыра, школдын линейказында эмезе радиоло куучындап жадылар. Үренчиктердин ортозында анчадала өскө орооннын историязын, географиязын, экономиказын, культуразын, искусствозын, спортивный жүрүмин үренип турган секциялар жаан тоомыда. Секциялардын члендери ол орооннын жүрүмине учурлалган выставкалар эдип, интернациональный толуктар төзөп, бюллетень (кыска жетирүүлөр) чыгарып турат.

Художественный самодеятельностьтын туружаачылары интернациональный вечерге, пионерлердин жуунына эмезе класстын чазына ойын-концерт белетегилейт. Филателисттердин секциязы кандый бир социалистический орооннын (эмезе бир канча ороондордын) маркаларын жууп, коллекцияларынын выставказын өткүрий, класстарда куучын айдып жат.

Интернациональный најылыктын клубтары нени-нени бедреер де ууламжылу болуп жат. Темдектезе, областынын, аймактын, журттын историязын шиндеп турган «Исчи» деп клуб революциянын, гражданский ле Ада-Төрөл учун жуулардын геройлорын, баштапкы бешжылдыктардын мергендүчилерин, иштин геройлорын бедрейт.

«Бистин Төрөлис» эмезе «СССР — менин Ада-Төрөлим» деп секция бистин орооннын союзный ла автономный республикаларынын экономический, политический ле культурный жүрүмин шиндеп үренер иш өткүрет. Союзный республикалар аайынча айлыктар, неделелер, вечерлер, фестивальдар, пионерлердин жуундары өткүрилп жат.

Темдектезе, областной национальный школдо 6-чы класс КИД-тин (интернациональный најылыктын клубынын) жакылтазыла Белорусский ССР-ди шиндеп үренген. Бу республикага пионерлердин жууны учурлалган. Балдар жуунына кичеенип ле узак белетенип, көп

материал јууп алгандар, онын учун јуун сүрекей јилбүлү өткөн. Андый иш ороондорло, республикаларла заочно өткүрген јоруктарла, најылардын сыйларыла, письмо-лошконыла база оног до өскөзиле элбедилет.

Кезикте клубтын ижи секциялар ажыра эмес, «Пионер телекейдин бастыра ороондорынын балдарыла најылажат» деп лозунгла пионерлердин отрядтары ажыра өткүрилет. Кажы ла отряд социалистический ороондордын бирүзиле, андагы пионерский организациянын жүрүмиле бичиктер, газеттер ажыра, анайда ок ол орооннын пионерлериле письмо алышканы ажыра таныжып јат. Отряд көп солун немелер билип алат. Анайып, кажы ла пионер клубтын интернациональный керектеринде көндүре туружат.

Клубтын ижиндеги једимдер иле көргүзилетени, кажы ла үренчик бойынын ижин, бойынын текши керекке эткен јөмөлтөзин билип туратаны јаан учурлу. Андый айалгада клубтын ижине үренчиктердин јилбүзи тыныыр, онын члендеринин эрчими јаанаар.

КИД-тер эрчимдү ишти Шебалиннин, Кош-Агаштын, Эликманардын, Чендектин школдорында, областной национальный школодо көп јылдарга чыгара өткүредилер. Олор бистинг орооннын ла өскө дө социалистический ороондордын жүзүн-башка национальностьторлу балдарыла письмо алыжып јат. Најылардын письмолоры школдын линейкаларында, пионерлердин јуундарында кычырылып, школдын радиозыла берилип турат. Шебалиндеги школдын балдары гран ары јанындагы најыларынын письмолоры кирген альбом јазагылап алган. Мында интернациональный најылыктын «Кызыл гвоздика» деп клубы бар. Үренчиктер көп ороондордын ла бистинг республикалардагы городтордын балдарыла письмоможып јат. Почтальон олорго ГДР-ден, Монголиядан, Украинадан, Белоруссиядан келген письмолорды јетирет. Школдо «Бистинг планетада балдардын коммуни-

стический организациялары» деп стенд эдилген. Мында «Амыр-энчү ле најылык учун» деп интернациональный вечер јилбүлү өткөн. Ол вечерде балдар үлгерлерди немецкий, английский, орус, алтай тилдерле кычырган.

Көп писъмолор алыжып турган школдордо корреспондентский секция эмезе почтампт тözöлип јат. Темдектезе, Кош-Агаштын орто школында почтампт писъмо алыжарынын ээжилерин тургускан. Писъмо алыжар күүндү балдарга ол адрестер берип, канайып писъмоложотонын јартап турат. Почтампт анайда ок бойынын интернациональный најыларынын писъмолорыла канча ла кире көп үренчиктерди таныштырарга кичеенет. Бу школдо интернациональный најылыктын клубы үренчиктерди интернационалисттер эдип тазыктырарынын тös јери боло берген. Клубтын секцияларында пионерлер ле комсомолдор иштегилеп јат. Клубтын совединин ижи ВЛКСМ-нин комитединин башкартузыла өдöt. КИД-тин совединин председатели бойынын ижи керегинде отчетты ВЛКСМ-нин бюрозында берет. Мында анайда ок КИД-тин ижинин планы шүүжилип ле јөптöлип јат.

Ончо КИД-тердин ижин бир аай өткүрерге јарабас. Қажы ла школ интернациональный ишке бойынын эпсүмезин, бойынын творческий шүүлтезин салып јат.

Эликманардын орто школында интернациональный најылыктын штабы (ШИД) тözöлгөн. Ого 4—10 класстардын үренчиктери киргилейт. ШИД бойынын члендери ажыра јакылтаны пионерлердин отрядтарына ла комсомолдордын группаларына берет. Школдо интернациональный вечерлер, выставкалар өткүрилет. Балдардын јууган материалы «Јайым республикалар бузулбас союзы» деп стендке кирген, анда тогузынчы бешјылдыкты бүдүреринде 15 карындаштык республиканын алган једимдери иле көргүзилген.

ШИД-тин члендери школдын интернациональный најыларынын ийген сыйларынын ла писъмолорынын јил-

Бүлү выставкасын эткендер. Телекейдин картазында балдар корреспонденциясын алып турган јерлер флажокторло темдектелген. Картанын алтыгы учында кармандар эдилген, анда најылардан алган письмолор, открыткалар, фотојуруктар јадып јат. Ойын аясту андый јилбүлү иш балдарды бойына тартып алат. Олор јүзүн-башка секцияларда күүнзеп иштеп, ШИД-тин јакылталарын бүдүрет.

Ўренчиктерди интернационалисттер эдип тазыктыраынын текши кебери болуп, школдогы фестивальдар бисте элбек таркаган. Кажы ла школ фестивальный байрамнын өткүрилетен текши бүдүмин буспай, ого бойынын творчествозынан нени-нени кожуп турганын темдектеер керек.

Көксуу-Оозы аймакта Чендек јурттын школында «Советский албатылардын најылыгы» деп фестиваль өткүрилген. Ол Советский Союзтын Гимнин ойногоныла ачылган. Онын кийинде СССР-дин 15 албатызынын кийимдерин кийгилеп алган балдар базып өткөндөр. Кажы ла «делегация» бойынын символын — флагын, гербин, республикада эдилип турган продукциянын сомын апарган. Старший пионервожатый күндүлү президиумга рапортторды берзин деп јарлаган согында «чыгартулу улус» бойынын республиказы керегинде куучындаган. Онон кажы ла «делегация» концертин көргүскен. Учында фестивальдын туружаачылары «Күн качан да өчпөзин» деп кожонды кожондогылаган. Ченемелден көргөжин, балдар школдо СССР-дин албатыларынын најылыгына учурлалган байрамды белетееринде ле өткүреринде эрчимдү турушкылап јат.

Горно-Алтайсктын 12-чи номерлү орто школында фестивальга белетенгилеер тушта КИД пионерлердин ортозында СССР-дин албатыларынын најылыгы керегинде эн артык јурукка, чололоп көктөөрине конкурс јарлаган. Уулчактар ла кызычактар бойларынын произве-

дениелеринде ол теманы сүрекей аңылу ла јилбүлү көргүскендер. Фестивальдын күндеринде ол иштердин выставказы өткүрилген.

Фестивальный байрамды музыкалу өткүргени балдардын күүн-санаазына аңылу салтар јетирип, оларды ончозын терең санандырып јат. Јаш тужында уккан-көргөни кижининг оног ары өзүп чыдаарына јаан салтарын јетирет деп, Н. К. Крупская айткан. СССР-дин албатыларынын јадын-јүрүмиле, национальный јанжыгуларыла танышканы, литературазын, искусствозын үренгени јаш өскүрим бой-бойына там јууктажарына, билгирлер алынарына јөмөлтөзин јетирип, текшинациональный оморкошты тыгыдып јат.

Областной национальный школдын КИД-и көп жүзүндү интернациональный иш өткүрип јат. Мында интернациональный темага учурлалган вечерлер, пионерлердин јуундары, пресс-конференциялар улам ла өткүрилет. Школдо балдар гран ары јанына барып жүрген улусла тушташкылайт. Ол туштажуларда олар јаан улустын куучындарын угуп, диафильмдер, открыткалар, фотојурктар көрүп јадылар.

Кезик школдордо КИД-тер интернациональный најылыктын неделелерин, айлыктарын өткүргилейт. Андый недеде, айлык өдөр тушта стендтер, выставкалар, альбомдор јазалып, куучын-беседалар, лекциялар, викториналар өткүрилип јат. Айлыктын учында вечер эмеде тематический КВН болот.

Интернациональный најылыктын клубтары митингтер өткүредилер. Былтыр декабрь айда Казахский јурттын орто школында «Бис слерле, Чилинин патриоттары!» деп митинг өткөн. Бу јылдын февраль айында мында «Советско-кубинский најылыктын» митинги болгон.

Интернациональный најылыктын клубтарынын ижинде үренчиктердин турушканы көп јакшызын јетирет. Јүзүн-базын иш, творческий бедрүөл балдардын јилбү-

зин көдүрип, көрүм-шүүлтезин элбедип, карындаштык бирлик күүндү болор санаазын кенгидип јат. КИД комсомолдын комитединин эмезе пионерский дружинанын совединин чике башкартузыла иштегенде, «Амыр-энчү ле бирлик күүн», «СССР — менин Ада-Төрөлим» деп пионерский маршруттар аайынча бастыра ишти КИД башкарганда, керектер јакшы өдөт. КИД-тин тоомјызы, онын үренчиктерге јетиретен салтары көп јанынаг ондо јаан класстардын комсомол үренчиктери турушканынаг камаанду болуп јат.

КИД-тер јангыс јерде турбай, интернациональный письмолошло болорзынбай, јилбүлү керектерди, иштин јангы кеберлерин бедреп таап турар учурлу. Өткүрип турган кандый ла иштин амадузы, идейно-политический курчы јарт сезилзин деп эдер керек. КИД-тин ижи үренчиктердин некелтелерине келижер, олордын санаазына, јүрегине, колына иш берер учурлу.

Үренчиктерди интернационалисттер эдип тазыктыра-ры — ол өйдөг өйгө өткүретен иш эмес, ол бойына јаантайын ајару јетирерин, школдын бастыра үредүчилери оны творческий көрүшле көрөрин некеп јат.

С. СИДОРОВ.

Ада-Төрөл учун Улу жууда јенүнин 30 жылдыгына.

ТУРАЧАК ЛА УЛАГАН АЙМАКТАР ЈУУНЫҢ ЈЫЛДАРЫНДА

(Тоолор ло керектер).

Фашистский Германия жуу јарлабай бистин ороонго табару эткенин угала, Турачак ла Улаган аймактардын ишкүчиле јаткандары, бастыра советский улус чылап ок, Төрөлин корыырына бир кижидий туруп чыккандар. Жуу башталган баштапкы күндерде бастыра јурттар сайын көп улусту митингтер ле жуундар өткөн. Ол митингтерде ишмекчилер ле служащийлер бойларынын патриотический күүн-табын көргүзип, сүүген Төрөлин олјочы фашисттерден корулап аларга јүрүмин кысканбай жуулажарга, тылда героический иштенерге беленин угускандар.

Баштапкы күндерде черүде турар јашту улус аңылу алдырту сакыбай, ол ло тарый военкоматтарга келгендер. Черүге барар јажы јеткелек јииттер де, јажы ажа берген каргандар да фронтко барарга суранып тургандар.

Улаган аймактан жуунын баштапкы күндеринд фронтко беш јүстенг ажыра кижиди атанган. Ол тоодо көп коммунисттер барган. Жуунын бастыра жылдарынын туркунына аймактын партийный организациязы фронтко 186 коммунист ийген.

Јажы једип, карыган пенсионерлер, үй улус уулдарын ла өбөгөндөрин фронтко үйдежеле, бойлары олардын ордына иштенгилей бергендер. Темдектезе, коммунист Казагачева уулын ла өбөгөнин фронтко үйдежеле, бойы эки јаан ишти: аймакисполкомнын социальный јеткилдеер бөлүгин ле аймактын коммунальный хозяйствозын башкара берди. 68 јашту Синицын Парфен

фронтко беш уулын ийген. Бойы дезе, эн кичү уулынын Михаилдин ордына райпотребсоюзтын заготконтотразын башкарды.

* * *

Улаган аймактын ишкүчиле јаткандары, Туулу Алтайдын бастыра албатызы чылап ок, 1941—1945 жылдардагы Ада-Төрөл учун Улу јууда иште качан да болбогон патриотизм ле героизм көргүскендер. Оны керелеген мындый тоолор ло керектер бар.

Аймак јуунын жылдарында фронтко 1460 пуд түк, 66200 пуд сүт, 18264 пуд эт берген, Кызыл Черүнин јуучылдарына көп јылу кийим јууган. Јаңыс ла 1942 жылдын экинчи јарымында аймактын ишкүчиле јаткандары 69 тере тондор, 747 килограмм түк, 632 койдын терезин, 102 эжер пыйма, 141 эжер меелей, 154 јылу бөрүк ле өскө дө јылу кийим ийгендер. Коммунисттер Казагачев, Тозыяков, Санзаров, Лебедева, Менкушева ла өскөлөри де эки тоннон, эки эжер пыймадан, сырулу одеялалар, кулакту бөрүктер, түүген чулуктар ла меелейлер табыштыргандар.

* * *

Аймактын ишкүчиле јаткандары «Алтайский комсомолец» деп адалган танковый колоннага 218815 салковой акча ла госуларствотого төлүге 765 мун салковой акча јууп бергендер.

* * *

Турачак аймак Ада-Төрөл учун Улу јуунын жылдарында Төрөлин корыырына бойынын албатызынын 21 процентин, 142 коммунистти, 515 комсомолецти ийген. 38 кыс медсестра болуп барган. Сегис јүстен ажыра кичи бастыратекши военный үредү өткөн.

Фронтко атанган башкараачы партийный, советский ле хозяйственный ишчилердин ордына аймактын партийный организациязы үй улусты тургускан, јаңыс ла

1941 жылдын 5 ноябрьга јетире башкараачы ишке 52 үй кижиге тудулган, ол тоодо 12 үй кижиге јурт Советтердин, 5 үй кижиге колхозтордын председателдерине, 19 үй кижиге колхозтордын сүттоварный фермаларынын заведующийлерине тудулган.

* * *

Јуунын баштапкы эки айынын туркунына Турачак аймактын ишкүчиле јаткандары ороонды корыыр фондко 246000 салковой акча јууп бергендер, авиационный эскадрильеге 317000 салковой, танковый колоннага 325000 салковой, Кызыл Черүнин јуучылдарына сыйлар ийерине 142000 салк., фашистский олјочылардан јайымдалган райондорго болуш эдип 39000 салковой акча јууп ийгендер. Ого үзеери, коруланар фондко государственный заемнин 530000 салковойдын облигацияларын бергендер.

* * *

Турачак аймак Кызыл Черүнин јуучылдарына көп јылу кийим јууп берген, ол тоодо 663 эжер пыйма, 246 полушубок, 440 јылу костюм, 700 меелей, 816 јылу чулук, 360 бөрүк, 640 јылу ич-кийим ле өскө дө көп јылу кийимдер ийген.

Ишкүчиле јаткандар фронтто јуулажып турган улуска 66 центнер эт, 10 центнер сарју, 2,5 центнер мед, 175 килограмм балык, 22 центнер картошко, 20 центнер маала ажын јууйла, ийе бергендер.

Турачак аймактын ишкүчиле јаткандары Кызыл Черүге бойларында бар болгон мотоциклдерин, көп аттар бергендер.

* * *

Колхозчылар, ишмекчилер ле служащийлер тылда түни-түжиле иштеп, фронтто немецко-фашистский черүни јенерге Кызыл Черүге јаан јөмөлтө эткендер.

П. ПУПЫШЕВ.

ЖАҢЫ БҮДҮМДҮ ГОСУДАРСТВО ТӨЗӨЛӨРИНДЕ ОКТЯБРЬСКИЙ РЕВОЛЮЦИЯНЫҢ УЧУРЫ

Улу Октябрь жеңү алганынан бери бежен жылдан ажыра ой өтті. Октябрьдын жеңүзинин шылтузында төзөлгөн Советский социалистический государство база анча кирези ок жол өдүп келди.

Кажы ла чакта, кажы ла ойдө төзөлип ле жоголып калган государстволор историяда көп болгон. Кижикулданаачы стройдын ордына феодализм төзөлгөн, феодализмнин ордына дезе капитализм келген. Бу мындый солунталарла колбой рабовладельческий (кижикулданаачы) государство феодальный государство, онызы дезе буржуазный государство солынган. Бу солунталар историяда кыйалта жок керектү болгон, кижилик олардын ичкери өзүмиле кожо кажы ла ойдө там ла бийиктей өзүп келген. Же ол ойлордин бой-бойына түнгей темдектери база бар болгон. Ол ойлөр тагынан жөөжө мензинери ле кижини кулданары бийлеген ойлөр болгон. Онын учун бу ойлөрдө кижини кижикулданатан государстволор турган. Ол ойлөрдөги государстволор кижикулданаачылардын колында албаты-жонды, крепостнойлорды ла пролетарийлерди кулданатан арга болгон.

Улу Октябрь кижиликтин историясында чек башка ойди баштаган. Онын жеңүзинин шылтузында жер үстинде жаңы, Советский социалистический государство — ишмекчилердин ле крестьяндардын государствозы төзөлгөн. Шак анайда тагынан жөөжө мензинетен ле кижини кижикулданатан стройдын ордына кижиликтин историясында баштапкы ла катап жаңы строй төзөлгөн, жан дезе азыйда базындырган улустын колына берилген.

Чындык демократияны, ишкүчиле јаткандардын демократиязын јангыс ла пролетариаттын диктатуразы јеткилдеер аргалузын јер-телекейдин алты үлүзинин бирүзинде андый диктатура тургузылганы јарт керелеген.

В. И. Ленин пролетариаттын диктатуразы керегинде марксистский үредүни онон ары көндүктирип тура, оны латинский, научный, историко-философский үредү деп јартап, ол үредү аайынча «Јангыс ла аңылү класс, чокумдап айтса, городто јаткан, анчадала фабрично-заводской, промышленный ишмекчилер капиталдын бийлежин антарары јанынан бастыра ишкүчиле јаткандардын тартыжузын башкарар, оны ууландырар, једип алган јенгү учун тартыжуда турумкай болор, јангы социалистический общественный стройды тззззз, класстарды јоголторы јанынан тартыжуны башкарар аргалу» деп үреткен (В. И. Ленин, Соч. толо јуунтызы, 39 том, 14 стр.).

Башчынын бу үредүзинен пролетариаттын диктатуразынын бүдүретен задачалары јарталат: обществодо өштззз турган класстарды табылтатан тззззз — производствонын средстволорын тангынан мензинетенин јоголторы, кижии кулданаачы класстарды ла кижини кижии кулданатан шылтактарды јоголторы, јангы общественный стройды — социализмди тззззз лззз тындып, коммунизмди бүдүрерине керектү айалгаларды белетеери. В. И. Лениннин үредүзиле болзо, пролетариаттын диктатуразында тыш та јанында бүдүретен задачалары бар. Ол госуударстволор коштой амыр-энчү јуртаары учун туружып, ороонды өштзззлердин агрессивный кылыктарынан корулаар учурлу. «Пролетариаттын диктатуразы классовый тартыжунын божогоны эмес, ол оны јангы кебер-бүдүмиле онон ары көндүктиргени — деп, В. И. Ленин бичиген. — Пролетариаттын диктатуразы јенип чыккан ла политический јанды колго алган пролетариаттын јендирткен де болзо, је учына јетире јоголбогон, удур-

лажа тартыжузын токтотпой, там ла калаптанып турган буржуазияга удурлашкан классовый тартыжузы болуп јат» (В. И. Ленин, Соч. толо јуунтызы, 38 том, 377 стр.).

Пролетариаттын диктатуразы кулданаачыларды кый-алта јоктон албанла туй базып, баш кӧдӧртпес те учурлу болзо, је пролетариаттын диктатуразы дегени јангыс ла кулданаачыларды албанла туй базары эмес, айла онын тӧс кереги эмес деп В. И. Ленин айткан. «Бу революционный албатынын экономический тӧзӧлгӧзи, онын јӧрӧмдик ле једимдӧ болорын јеткилдеп турган шылтагы — пролетариат албаты-јоннын ижин капитализм тӧзӧгӧнинен бийик кеминде тӧзӧп турганында»

Пролетариаттын диктатуразы ишмекчи класстын ла ишкӧчиле јаткан крестьяндардын союзына тӧзӧлгӧлӧнип турганы текши јарт. Бу союз, В. И. Лениннинг айдыжыла болзо, пролетариаттын диктатуразынын эн бийик ээжизи болуп јат. Шак ла ол союзтын шылтузында Советский государство тӧзӧлӧлӧ, тынып ӧскӧн.

В. И. Ленин пролетариаттын диктатуразынын сурактарын јартап тура, ол башка-башка бӧдӧмдӧ болор аргалу деп јангыс катап темдектеген эмес. Темдектезе, Советский государство Парижский Коммунаанын кийнинде пролетариаттын диктатуразынын экинчи бӧдӧм-кебери болгон. Мыныла коштой Советтердин государствозынын тӧзӧлгӧн лӧ турган исторический ӧйи пролетариаттын диктатуразынын ӧйинен чик јок элбек болуп јат. Советский государство јангыс ла пролетарский эмес, је ӧзӧминин агылу ӧйинде текши албатынын государствозы боло берет.

Пролетариаттын диктатуразынын системазында башкараачы ийде-кӧч Коммунистический партия болуп јат. Октябрьский революция бистин партияны башкараачы партия эдип салган. Онын программазы Советский государствонын ижинин, јадын-јӧрӧминин программазы боло берди.

Бистинг идеологический өштүлерис, историяны өнө-тийин куурмактап, Октябрьский революция тегин ле учурал болуп өткүрилген деп, ол историяга албан-күчле киришкени деп јартаарга ченешкилейт. Је чын керекти буржуазный историктер канайып та јабарлап каралаза, бистинг революция аңылу исторический учурлу, кемнен де камааны јок исторический, эң ле озо экономический өзүмнинг закондорынын шылтузында кыйалта јок болотон учурлу деген марксистско-ленинский ээжини кубултып болбос. Шак бу айалганы темдектеп, В. И. Ленин социализмге көчөр «экономический өзүм јеткелек болзо, кандый да восстание социализмди төзөп болбос» деп бичиген (В. И. Ленин, Соч. толо јуунтызы, 34 том, 193 стр.) ХХ јүсјылдык башталып турарда, Россия андый өзүмге кирип калган. Ол өйдө Россия капитализмнинг эң бийик ле калганчы үйезине — империализмге кирип калган болгон. «Россия көп јарымдай аграрный ороон болуп артканча да болзо, ондо капитализм түрген өзүп, промышленный производство эң бийик кемине једип калган» — деп, КПСС-тин Төс Комитедининг Тезистеринде айдылган («Улу Октябрьский социалистический революциянын 50 јылдыгы», М. 1967 ј. 5—6 стр.).

Анайдарда, производительный ийде-күчтердин общественный бүдүми там ла элбеп, чокум билдирип келген. Элбек производительдердин бириккени, производствонун сүрекей көп ийде-күчтерин монополиянын бирлик системазына колбоштырганы сүрекей элбек кемине јеткен. Ол ок өйдө текши албаты-јоннын иштеп тапканын тагынан мензинери, капиталистический мензиниш артып турган. Андый болордо, производственный колбулар кыйалта јоктонг производительный ийде-күчтердин бүдүм-кеберине келижетен учурлу деген закон аайынча пролетарский революциянын кемнен де камааны јок экономический төзөлгөзи белетелип калган.

Россияда капитализмнин жарашпастары ороондо феодализмнин арткан-калгандарынан улам там курчып турган. Андый арткан-калгандардан эн ле жаан качаландузы јерди помещиктер ээлеп турганы болгон. Андый јөпсинишпес жарашпастар национальнй жарашпастарла колболыжып, там тыгып турган. Шак анайда Россия империализмнин бастыра ла жарашпастары јуулган тос јер боло берген. Ол жарашпастар империалистический јуу тужында там курчыган. Коммунистический партия баштапкы империалистический јуу башталган ла ойдон ала ого удурлажып, шовинизмге јайылбаган сок жагыс политический партия болуп арткан.

Октябрьский революция јенү аларында февральский буржуазно-демократический революция жаан учурлу болгон. Је февральский революцияны меньшевиктер ле эсерлер бойларынын амадузына јеткени деп көрүп турган болзо, большевиктер бу буржуазно-демократический революцияны социалистический эдип кубултагы керегинде сурак тургускандар. Революцияны анайда өскүрип кубултагы керегинде планды В. И. Ленин апрельский тезистеринде сүрекеј чокум тургускан. Је 1917 јылда июль айда Удурум башкару ишмекчилердин ле солдаттардын амыр-энчү демонстрациязын адып тоскурала, улусты канжырап истей берерде, бу ойдө пролетариат јанды колго амыр-энчү аргала алып болбозы јартала берген. Мынды айалгада большевиктердин партиязы јуу-јепселдү восстание белетеп баштаган. Андый белетениш 1917 јылда октябрьда пролетарский революция јенү аларына экелип, Советтердин жагын, Советский государствоны тözöör арга берген.

Улу Октябрь орооннын тос јеринде јенү алала, бастыра ороонго таркаган. Пролетарский революция көп королто јогынан јенү алганы онын ойи једип калганын, эски строй чирип, јайрадыларга једип барганын, Коммунистический партияга башкартып бириккен ишмекчи-

лердин ле крестьяндардын бузулбас бирлиги канча кирези тын ийделү болгонын көргүскен. В. И. Ленин ол керегинде мынайда бичиген: «Бис кайда ла јенүни ненин учун андый белен алып турганыс дезе, революциянын өйи једип калган, элбек калык-јон буржуазияла јөпсинижер ченемелди бойы өткөн. «Бастыра јанды Советтерге» деген бистин лозунгыс калык-јоннын узак өйгө ченеп койгон исторический кереги, олардын эдиканына шинип калган амадузы боло берген». (В. И. Ленин. Соч. толо јуунтызы, 36 том. 5 стр.).

Н. МОДОРОВ.

ООН-до ЈАНЫ АЙАЛГАЛАР

17 сентябрьда Нью-Йоркто Бириккен Нациялардын Организациясынын Генеральный Ассамблеясынын XXIX сессиясы ижин баштаган.

Генеральный Ассамблеянын кажы ла сессиясынын ижин ончо ороондордын миллиондор тоолу улустары јилбиркеп сакыйт, ненин учун дезе бу сессияларда багытыра телекейдин албатыларынын јурумине јаан учурлу сурактар шуужилет.

Телекейде калганчы ойлордо јаан кубулталар болуп турганы ООН-го камаанын јетирип турганы эмди јарт билдирип келди. Онызы ООН-нын члендеринин тоозы јылдан јылга коптоп турганынан да корунет. ООН-нын Генеральный Ассамблеясынын баштапкы сессиясы 1946 јылда болгон. Ол тушта ООН-нын члендеринин тоозы 51 болгон. 1974 јылда 18 сентябрьда ООН-го јаны члендер алар тушта ООН-нын туразынын устинде 148 ороондын флагтары элбиреп турган. Ол кун ООН-нын членине Гвинея-Бисау, Бангладеш ле Гренада кирген. Бу да госуударстволор, калганчы јылдарда ООН-нын членине кирген оскө до госуударстволордын коп сабазы колониальный базынчыктан јуукта јаны айрылган ороондор болуп јат. Темдектезе, 75 миллион улус јуртап јаткан Бангладештин Албаты Республикасы јайымы учун уур-куч тартыжу откюрип, 1971 јылда апрель айда тозолгон. Гвинея-Бисаунын 600 мунг тоолу албатызы кемнен де камааны јок болоры учун 12 јылдын туркунына јуулажып туруп, бойынын амадузына былтыр јединген: Гвинея-Бисау республика тозолгон. Карибский

талайда Гренада деп ортолык эки жүс жылдын туркунына Британиянын колониязы болгон. 1974 жылда февраль айдан бери 120 мун кижиги журтап јаткан бу кичинек ортолык алдынан государство боло берген.

Өйлөр өдүп јат, айалга кубулып јат. ООН-нын члендеринин тоозында социалистический ороондордын ла јаны јайымдалган государстволордын тоозы там ла көптөп турганы телекейде социализмнин ле национально-јайымдалаачы движениенин ийде-күчи тыгып турганын керелейт. ООН-нын членине ГДР-ди алганы Европада политический айалга кубулганын база керелейт. Генеральный Ассамблеянын ХХІХ сессиязынын председателине Алжирдин тыш керектеринин министрин тутканы база да солун керек. ООН төзөлөр тушта алдынан турган Алжир деп государство јок болгон, ол тушта Алжирдин албатызы колониальный базынчыктан айрылары учун јана баспас тартыжузын јаны ла баштап турган.

Быыл Генеральный Ассамблеянын ижиги телекейде айалга јымжап турган өйдө, КПСС-тин ХХІV съезди јараткан амыр-энчү Программаны жүрүмде бүдүрери једимдү өдүп турган өйдө өдүп јат. Онызы бу сессиянын ижинин аайына камаанын кыйалта јок јетирер.

Генеральный Ассамблеянын туружаачылары үч айдун туркунына эмдиги өйдиги јаан учурлу сурактарын шүүжер. Сессияда шүүжерине јөптөлгөн 110 сурактардын көп сабазын Советский Союзтын ла социалистический ороондордын делегациялары тургускан.

Јуу-јепселди астадып јоголторы керегинде суракты сессияда шүүжерин ончо албатылар энчикпей сакыгылап јат, ненин учун дезе эмдиги өйдө улус кырып өлтүретен јуу-јепселдер кезик ороондордо сүрекей көп јуулган, јуу-јепселдер эдерине телекейде јылдын сайын 250 миллиард доллардан ажыра акча чыгымдалып јат, онызы Азияда ла Африкада јаны төзөлгөн ончо государстволордын национальный кирелтизенен көп.

Быжылгы сессияда жуу-јепселди астадып јоголторын шүү-жерге Бастырателекейлик конференция жууры керегинде сурак туруп јат. Бу суракты сессияда шүүжерине Советский Союз тургускан.

Генеральный Ассамблеянын алдында өткөн сессиязында база Советский Союзтын баштанкайыла јаан учурлу јөп јарадылган: Јеткер јок болорын јеткилдеер Советтин јаантайын члендери болуп турган госуларство-лор бойларынын военный бюджеттерин 10 процентке астадала, кымакайлап алган акчанын кезигин јангы өзүп турган госуларстволорго болуш эдип берер. Эмди бу јөп-ти јүрүмде бүдүрери канайда өдүп турганын шүүжерлер.

Советский Союз Генеральный Ассамблеяда шүүжерине база бир јаан учурлу сурак тургускан — ар-бүткенде улустын су-кадыгына, јүрүмине каршу јетиргедий кубулталар эдерин токтодоры керегинде. Ол суракты ненин учун тургускан дезе, Америкада жуу-чак тушта күннин аайын кубулары (узак өйгө күйгек эдер эмезе аайы-бажы јок јаан јаштар јаадырар ла оног до өскө) јанынан јажытту иштер өткүрип турганы керегинде јетирүлер бар. Мындый иштерди бойынын өйинде токтотпо-зо, учы-учында көп албатыларга јаан јеткер болордон маат јок.

Јер-телекейде жуу башталгадый јеткер бар јерлерде, элден ле озо Средиземный талайдын күнчыгыш јанында айалганы јымжадары керегинде суракты сессияда база шүүжерлер. Кипр керегинде сурак ХХІХ сессиянын ижинде ағылу ајаруда болор. Кипр — кемнен де камааны јок госуларство, ООН-нын члени, онын керектерине дезе НАТО-нын члендери болуп турган ороондор көс-баш јок киришкилеп јат, онын јеринин кезигине Турциянын черүлери кирип алган, канча јүс мунг кипри-от гректер айлы-јуртын таштап, турецкий черүлерден качкылаган. Улусты качкылай берген јерлерде про-

мышленность иштебей јат, јаландарда өскүрип алган ажы јуунадылбай туруп калган.

Советский Союз Кипр республиканын адаанын алып, канча угузу эткен, Кипр керегинде суракты НАТО-нын члендери эмес, ООН-нын баштаганыла телекейлик конференцияда шүүжерин некеген. Бу суракка ООН киришпезе, Кипр республиканын мынан ары алдынан государство болуп артары јаан јеткерде болор.

ООН-нын ХХІХ сессиясында Јуук Күнчыгыштагы айалга керегинде сурак турганы база јолду. Јеткер јок болорын јеткилдеер Совет те, Генеральный Ассамблея да бу сурак аайынча көп јөптөр чыгарган да болзо, Јуук Күнчыгышта айалга Израильдин бурузыла эмдиге аайлангалак. Мындый айалгада анда база ла јуу-чак башталардан маат јок. Анда јеткерлү айалганын аайына чыгып, узак өйгө амыр-энчү јадын-јүрүм јеткилдееринде ООН-нын ончо члендери туружар учурлу, элден ле озо Женевада өдөлө, токтоп калган амыр-энчү конференциянын ижин ойто баштаар керек.

Сессияда шүүжерге тургузылган «палестинский сурак» база сүрекей јаан учурлу ла бүдүрерге күч сурактардын бирүзи. ООН-нын Уставынын ээжилери аайынча Палестинанын албатызы бойынын салым-јүрүмин бойлоры аайлаар праволу болор учурлу. Израиль государство болуп төзөлөрдө дезе, Палестинанын албатызын јаткан јеринен чыгара сүрүп ийгендер, оног улам канчаканча јүстер мунг улус өскө араб государстволордын јерлеринде айлы-јурты, јаантайын јуртап јаткан јерлери јок шыралап јүргүлеери. 9 октябрьда Генеральный Ассамблеянын сессиязы Палестина керегинде суракты шүүжерине Палестинаны јайымдаар Организациянын чыгартылу улузын кычырар деп јөп чыгарган.

32 государство, ол тоодо Советский Союз, ООН-нын Түштүк Кореяда турган ончо черүлерин чыгарары керегинде сурак тургускан.

Кыскарта айтса, ООН-нын жаан жуунында эмдиги ойдин сүрекей жаан учурлу ла бүдүрерге күч көп сурактары туруп жат. Ол сурактарды бүдүргени телекейде айалганы жымжадарына, жер-телекейде амыр-энчү жүрүм жеткилдее-рине жаан камаанын жетирер.

10 октябрьга жетире текшиполитический дискуссия өткөн. Көп улус куучын айткан. Же сессияда туружаачылар анчадала СССР-дин тыш керектеринин министри А. А. Громыконын куучынын жаан ажарулу уккандар. Ол куучын айдар тушта залда улус жык толтыра болгон.

Нөк. Громыко КПСС-тин XXIV съезди жараткан амыр-энчү Программаны жүрүмде бүдүрүп турганы телекейде айалганы жымжадары жанынан билдирүлү жедимдер бер-и деп айткан. Советско-американский колбулар ондол-гоны телекейде айалга жымжаарына камаанын жетирге-ни керегинде нөк. Громыко аңылу темдектеген. Онон ол эмдиги ойдө жаан учурлу сурактарды шүүжип, аайына чыгары кыйалта жок керектү деп көргүскен.

Куучынын нөк. Громыко мынайда божоткон: «Бу сурактардын, Ассамблеяда шүүжерине тургускан өскө дө сурактардын аайына чыгары жеңил керек деп, кем де айдып болбос. Же олардын аайына чыгары кыйалта жок керектү де, олардын аайына чыгар арга да эмди бис-бар».

Советский Союзтын амыр-энчү тыш политиказы, онын эткен чокум шүүлтелери, телекейде айалга ондол-гоны, ООН-нын члендеринин тоозында социалистиче-ский ле жаңы өзүп турган ороондордын тоозы көптөгөни ООН-нын Генеральный Ассамблеясында бастыра алба-тылардын салым-жүрүмине жаан учурлу сурактарды шүү-жери жедимдү өдөрине ижендирип туру.

В. КАТАЕВ.

МАЛЧЫЛАРГА КЕРЕКТҮ БИЧИК

Бу јуукта Алтайдын бичиктер чыгарар издательство-зынын Туулу Алтайдагы бөлүги орус тилле солун бичик кепке базып чыгарган. Онын ады — «Табунное коневодство в Горном Алтае» («Туулу Алтайда жылкы малды тебеелеп өскүрери»). Брошюраны бичииринде јурт хозяйствонун ченемелдү специалисттери И. Бахтушкин, В. Кувешников, Н. Осинцев, Л. Сокуров турушкан.

Аттар эмди, техника там ла көптөп брааткан өйдө, бойынын учурын жылыткан, олордон астам-кирелте де ас деп, 50-чи жылдарда кезик хозяйстволордын башкараачы ишчилери айдыжып, мал ижинин бу бөлүгине керектү ајаруны јетиргилебей турган. Андый айалга бистин де областьтын хозяйстволорында бар болгон.

Је 1969 жылда СССР-дин Министрлеринин Соеди «Государствого садып турган аттардын закупочный баалары ла мал эдинин розничный баалары керегинде јөп тургузып, бу јөбиле бистин орооннын бастыра ар-бүткен-экономический зоналарында жылкы малды астам-кирелтелү өскүрерине јарамыкту айалгалар төзөгөн. Бу јөптө колхозтордын ла совхозтордын алдында жылкы мал ижин, анчадала этке табыштыратан аттарды тебеелеп өскүрер ишти тазылынан ала јарандырап ла онон ары көндүктирер задача тургузылган.

Туулу Алтай жылкы мал тебеелеп өскүрер зонанын төс јеринде. Мындагы ар-бүткеннин, климаттын айалгалары жылкыны көптөдө өскүрерин јеткилдеер аргалу. Аттар тударына элден озо тайгалардагы одорлорды ту-

заланар керек. Бистин областьта тайгаларда, једерге күч ыраак кобы-јиктерде ле агаш-таштын ортозында ас тузаланып турган одор јерлер 1 миллион гектардан ажып јат.

Малдын эди, сүди Туулу Алтайда јаткан алтай да, казах та улустын озодон бери ичкен-јиген курсагы болгон. Эмди дезе оны, анчадала јаш малдыйын промышленный предприятиелерде јарандыра кубулар эп-сүме тапкылаган согында, ол бийик чындыйлу ла диетический аш-курсак боло берген. Ого үзеери, Күнбадыш Европанын ороондоры јылкыларды этке алып, кату валютала көп акча төлөп јадылар.

Туулу Алтайдын кеен-јараш јерлерин көрүп, амырап ларга биске јылдын ла мундар тоолу улус келгилейт. Олордын тоозы јылдан јылга там ла көптөп барат. Онын шылтузында мында атту јоруктаар туризмди өскүрерине сүрекеј јакшы айалгалар төзөлип јат. Ого үзеери ат јииттердин военно-спортивный белетенижине де керектү дезе, јастыра болбос. Онын учун колхозтордын ла совхозтордын фермалары јагыс ла эттенир ле иштеер малды эмес, је анайда ок спортко ло туризмге јарагадый аттарды өскүрер учурлу.

Областын хозяйстволорында баатырлардын сууанын — кымысты да эдер јаан аргалар бар. Бу өйдө оны тоолу ла хозяйстволор белетейт, айла олоры да кымыс ачыдарында эскирип-сондоп калган эп-сүмелерди тузаланып јат. А јербойлорында дезе бу јап-јакшынак суузынды көптөдө эдерине керектү ончо төзөлгөлөр бар.

Туулу Алтайда јылкы малды тебеелеп өскүрер иштин резервтерин ле аргаларын канча ла кире толо тузаланарга, онын арга-күчтерин јурт хозяйствонын ишчилеринин алдында турган задачаларды бүдүрерине, албатынын некелтелерин јеткилдеерине ууландыраарга, көп организационный ла зоотехнический иш өткүрерге керек болор.

Шак бу ишке өрө айдылган бичик учурлалган.

Авторлор кычыраачыларды Туулу Алтайда жылкы мал өскүргенинин историзыла, жылкыны тебеелеп өскүрер иштин экономиказы, технологиязы ла тözömöли эмдиги öйдө кандый айалгада болгоныла таныштырып, бистин областьта кандый укту аттар кайда өскүрилип турганы, жылкы мал ижинин келер öйи ле малдын эдин там ла көптөдө иштеп алар аргалар керегинде айдып турулар. Брошюранын учында эки приложение берилген. Ол приложениелерде жылкы малды өскүрериндеги иштин бодоштыра алган нормалары, жылкычыларга ла конюхтарга ишжалды канайып чотойтоны керегинде айдылган.

Брошюра чокум-јарт тилле, научный тözөлгөлү бичилген. Оны кычырган кажы ла малчы, јурт хозяйствонун специализи бойына керектү солундар билип алып, оны бойынын ижинде тузаланар деп иженер керек.

БАЖАЛЫКТАР

Улу октябрьдын 57 жылдыгы — бастыра албатынын байрамы	1
Перспективный планнын быжузы	7
Мөрөйлөжип турган колхозтордо	13
Советский биле керегинде жаңы килемји	20
Уренчиктерди интернационалисттер эдип тазыктырары	24
Ада-Төрөл учун Улу жууда Советский албатынын жегүзининг 30 жылдыгына	32
Жаңы бүдүмдү госуларство төзөлөринде Октябрьский революциянын учуры	35
ООН-до жаңы айалгалар	41
Малчыларга керектү бичик	46

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 1/XI 1974 г. Формат 70×108¹/₃₂. Уч.-изд. л. 2.
Усл. п. л. 2,1. Заказ 3662. Тираж 972. Цена 4 коп. АН 13392

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36.
Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

4 акча